

OLYCKSBARN

(Utan egen förskyllan)

Är det ett ålderssymtom att jag så ofta tänker på seder och bruk från svunnen tid? Ja, kanske, men det beror lika mycket på att min ringa person alltid varit intresserad av kulturhistoriska företeelser i vår samvaro.

Allt som fortfarande ligger i minnet från en mansålder bakåt i tiden är nu att betrakta som kulturhistoria på både gott och ont.

Vid lite eftertanke bland mina många minnen fastnade jag för dem som kärleksfullt och osjälviskt utträttade storverk inom familjen utan att få en enda minsta lilla livsruta präntad efter sig.

Tankarna stannar vid alla de som i hemmet tagit livslångt ansvar och omvårdnad av sitt förståndshandikappade barn under hela deras levnad.

Samhällets resurser för att ta hand om de mest utsatta var då som nu otillräckliga. Det fanns visserligen några få s.k. "sinnessjukhus" spridda över landet, men de fåtaliga platserna var i första hand avsedda för vuxna människor. Barnen hade bara hemmen att tillgå, och hemmet var i de flesta fall bättre än vilken institution som helst.

Om hemmet av någon anledning inte kunde ställa upp blev deras barn ofta ett hjon på fattighuset.

(Fattighuset blev under 1930-talet upphöjda i rang och värdighet till ålderdomshem.)

Mycket har skett under senare årtionden för att underlätta för både de psykiskt skadade och deras föräldrar. Trots detta ligger det mesta ännu i sin linda. Institutionsvården är fortfarande bristfällig och otillfredsställande utbyggd. Fortfarande är det många föräldrar som kärleksfullt tar hand om sitt handikappade barn i hemmet utan tillräckligt stöd från det allmänna i brist på en tillfredsställande institutionsvård.

Från 1920-talet och framåt har jag egen erfarenhet av många familjer som levde med den verkligheten. Många av de drabbade barnen var så störda att de inte kunde delta i den obligatoriska skolundervisningen. De som förväntades klara av den blev ofta mobbade hackkycklingar, vilket för dem blev ytterligare ett lidande. I min egen sjätte klass i folkskolan fick en elev lämna skolan efter § 48 i folkskolestadgan som betydde "Inte bildbar". (En stämpel för framtiden) Det fanns knappast en enda by eller samhälle, åtminstone i norra halvan av vårt land där jag föddes och växte upp, som inte inom sina gränser hade flera familjer med dessa olycksbarn i sin vård. De kunde vara allt mellan ett och femtio år eller mer. Gemensamt för dem alla var att deras mentala utveckling stannade kvar vid de första levnadsåren.

KÄRLEKSARN

I mitt minne finns väl bevarade hågkomster av minst åtta familjer i mitt dåvarande närområde som själva vårdade ett psykiskt stört barn. Det var både fattiga och mer välbeställda föräldrar som hamnat i den situationen.

Ofta var barnskaran stor per familj under den aktuella tiden, men i tre fall fanns endast det skadade barnet.

I två av fallen bodde familjerna med var sin son som då var i ungefär fyrtio års ålder.

Den ene kunde gå någorlunda men satt mest hela dagarna vid bordet och lekte med några kopparslantar och några spikar. Skrattade gärna och visade glädjeyttringar.

Den andre familjens son var alltid sängliggande och hade ett oregerligt temperament.

Det var inget tvivel om att även de och alla andra i mitt minne var kärleksbarn. Den kärleksfulla omvårdnaden inklusive hygien under primitiva förhållanden talade sitt tydliga språk.

Ingen kan idag förstå hur alla föräldrar i den situationen klarade sig utan den minsta skärv från det allmänna.

Den tredje familjen jag vill säga något om hade en dotter på omkring femton år. Jag vet att hennes mor gick under ganska lång tid till småskollärarinnan för lite privat undervisning, men det misslyckades totalt. Hon var kvar på en tvååringens nivå. Det var ett lovvärt försök, men kärleken segrade inte den gången.

Jag tänker inte politisera, det får andra göra, men nog finns väl mycket i övrigt att önska även i nutid. Nästan dagligen står att läsa om misshälligheter i vården på olika nivåer. Det är brist på platser, brist på personal, brist på utbildning och kunskap och alltid i bakgrunden brist på pengar.

Vårt "moderna" samhälle ger ingen möjlighet för familjen att leva på endast en inkomst och själva ta ansvar för familjelivets alla faser. Ingen vill väl heller gå tillbaka till det gamla. Nu är det kollektivet som gäller från vaggan till graven. Men finns förutsättningarna för det allmänna att ta hand om barnen, sjuka eller friska, skoltid och tonårstid, utbildning, sjukvård inkl. psykvård, äldreomsorg och demensvård? Vem vill skriva ett kapitel om detta? Inte jag!

Göte Ingelman